

Medkammarens protokollsutdrag N:o 220, af den 6 Maj, med delgifvande af Första Kammarens bifall till dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 14, i anledning af återremiss af Utskottets Utlåtande. N:o 5, i anledning af väckt motion om åtgärders vidtagande till hämmande af lösdrifveriet och tiggeriet i landet.

På Herr vice Talmannens hemställdan beslöt Kammaren, att såväl här ofvan nämnda som jemväl öfriga, redan förut en gång bordlagda ärenden skulle i ändamål af ytterligare bordläggning sättas främst å den föredragningslista, som komme att upprättas för nästa sammanträde.

Sammanträdet afslutades kl. 10 $\frac{1}{4}$ e. m.

In fidem
H. Husberg.

Fredagen den 8 Maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Protokollsutdrag för den 7 dennes upplästes och godkändes.

§ 2.

Föredrogos å nyo och blefvo för andra gången bordlagda:

Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 10;

Stats-Utskottets Utlåtande N:o 98;

Lag-Utskottets Utlåtande N:o 42;

Stats-Utskottets Memorial N:o 101 och Utlåtande N:o 102;

Banko-Utskottets Utlåtande N:o 20;

Samma Utskotts Memorial N:is 21—23;

Lag-Utskottets Memorial N:is 43 och 44, och Utlåtanden N:is 45—48;

samt

Första Kammarens protokollsutdrag N:o 220.

§ 3.

Å nyo företogs till afgörande Lag-Utskottets Utlåtande N:o 37, i anledning af väckt motion om upphäfvande af 7 § 2 mom. samt 8 § i Kongl. Förordningen angående grunderna och villkoren för hemmansklyfning och jordafsöndring den 6 Augusti 1864.

Ordet begärdes af

Herr Henrik Hansson: Då jag uti en vid denna riksdag väckt motion, som i går var föremål för behandling, yrkat inskränkning i den tid, hvarunder sköfving af från hemman upplåten skog nu får ega rum, är det naturligt, att jag ej kan gilla detta Lag-Utskottets Betänkande. Jag tror, att, om detsamma bifalles, så kommer följden deraf att blifva den, att afsöndringen af skog från hemman allt mer och mer tilltager, och att till slut de flesta hemman komma att sakna skog. Ett sådant förhållande kan jag ej anse nyttigt, då jag ej vet hvad landbrukaren skulle under vintertiden använda de för jordbruket nödige dragare till, om han ej eger skogsprodukter att forsla. Jag yrkar därför afslag å Betänkandet.

Herr Staaff: Ehuru jag i går yrkade ogillande af det Lag-Utskottets Betänkande, som då förevar till behandling, kan jag ej underlåta att äfven yrka afslag å detta. Så vidt man nemligen antager, att hemmansbegreppet bör vara qvar i vår lagstiftning, kan man icke gilla Utskottets förslag, då, enligt min åsigt, detta begrepp derigenom ovilkorligen skulle komma att utplånas. Jag gillar fullkomligt och har alltid varit vän af små jordlotters afsöndrande från hemman, emedan jag ansett önskligt, att äfven den mindre förmögna delen af befolkningen måtte hafva tillfälle att förvärfva en egen torfva att bo och bygga på, men att man bör ifra för att afsöndringarne må få vara huru stora som helst, det kan jag ej gå in på.

Följden af ett antagande af Utskottets förslag skulle just blifva den, att skogssköfvingen komme att befordras, ty säkert är, att den, som genom afsöndring förvärfvade en skogsmark, äfven skulle skynda att tillgodogöra sig den derå växande skogen, hur vackert han än förut talat om sina afsigter att göra den till föremål för en förbättrad skogsvård. Jag tror dessutom ej, att man bör verka derhän, att skogen kommer i händerna på sågverks- och bruksegarne och jorden ensam i hemmansegarens hand. Då något maximum ej är bestämdt, skulle ju afsöndringen kunna omfatta hela hemmanets skog, och jordegaren kunde ju komma att endast få rätt att begagna den till husbehof. Jag yrkar därför afslag å Utskottets Betänkande.

Herr Rosenberg: Jag tror ej Utskottets förslag är så farligt, som man här velat påstå. Enligt 8 § i hemmansklyfningsförordningen är det ju förut tillåtet att med Konungens Befallningshafvandes tillstånd verkställa större afsöndring ifrån hemman än en tiondedel af egorymden, och Utskottets förslag åsyftar ju ingen annan förändring af detta lagrum, än att orden "hvertill mera än vanlig egovidd hörer" måtte derur uteslutas. Detta uttryck är särdeles elastiskt, och Utskottet har blott velat taga bort den hämsko, som ligger deri, på det att en hemmansegare äfven med mindre egovidd måtte kunna afsöndra äfven större del än en tiondedel eller en femtedel från sitt hemman, i fall han finner det för sig förmånligt. Jag har sjelf ett obetydligt hemman, och $\frac{3}{4}$ mil från sjelfva gården ligger en utmarkslott, hvilken utgör omkring en tredjedel af hemmanets egovidd. Nu kan jag icke sjelf begagna denna utmarkslott, men jag får ej heller

afsöndra den. Då Konungens Befallningshafvande i alla fall eger att pröfva, om en afsöndring må få ega rum, äfvensom att bestämma afgälden derför, så tror jag ej, att någon fara, men väl verkliga fördelar ligga i Utskottets förslag, hvarför jag yrkar bifall dertill.

Herr Myrtin: Jag är hufvudsakligen förekommen af den föregående talaren, och vill endast fästa uppmärksamheten derpå, att, då Konungens Befallningshafvande skulle ega tillse, att ändamålsenlig skogshushållning, när sådan genom skogsmarks upplåtande afses, varder befördrad, så kan man väl ej draga den slutsatsen, att skogssköfvingen skulle komma att befrämjas, om förslaget antages. I öfrigt afser detsamma ju endast, att orden "hvertill mera än vanlig egovidd hörer" måtte ur 8 § i hemmansklyfningsförordningen uteslutas, och huru svårt det kan vara att afgöra, om ett hemman har mer än "vanlig egovidd" eller icke, ber jag att få visa genom att uppgifva storleken af det minsta och det största hemman i riket, som jag känner. Det minsta är skattegården Skärf i Skaraborgs län, hvartill höra 18 tunnland inegor och skog, det största är hemmanet Höljes i Wermland, som, efter afräkning af den till afgärda hemmanet Uggleheden hörande mark, har 60,000 tunnland inegor och skog. Hvad norm skall man då följa vid bedömandet af, huruvida ett hemman har "mera än vanlig egovidd" eller icke? Utskottets förslag äsyftar blott, att dessa ord måtte borttagas, så att Konungens Befallningshafvande må kunna utan tvekan pröfva, om en afsöndring bör få ske eller ej. Jag yrkar derför bifall till Utskottets förslag.

Herr Bovin: Det är eget, att förslag till ändringar i skogslagstiftningen skola väcka ovilja, äfven då de afse att befrämja en förbättrad skogshushållning. Om man läser motiven, skall man finna, att Utskottet sökt klarligen framhålla, att borttagandet af orden "hvertill mera än vanlig egovidd hörer" ur § 8 i hemmansklyfningsförordningen blifvit föreslaget, i ändamål att göra införandet af en vårdad hushållning med våra skogar möjligt. I öfrigt kan jag ej finna någon våda i förslaget, då Konungens Befallningshafvande ju ega att pröfva, huruvida en afsöndring må få ske eller icke, och dessa myndigheter lära väl ej underlåta vägra fastställelse å sådana afsöndringar, som kunna innebära fara för hemmanens bestånd, eller hvilka finnas motverka en ändamålsenlig skogshushållning. Jag yrkar derför bifall till Utskottets Betänkande.

Herr Nils Andersson från Wermlands län: Jag ber att få tillkännagifva, det jag i allo delar de åsigter, som de tre näst föregående talarne utvecklat. Jag tror, att förslaget innebär ett steg framåt mot det mål, dit vi önska komma, eller att skogsegendomar måtte erhålla ett högre värde. Med detta förslag skulle man enligt min öfvertygelse säkrare uppnå det äsyftade målet än med det lagförslag, hvilket vi i går behandlade, nemligen en förbättrad vård af de enskilda skogarne. Jag har alltid trott, att bästa sättet för vinnande af en önskvärd skogshushållning vore, att skogsprodukterna finge ett högre värde, och att man bör söka komma dit på öfvertygelsens väg, i stället för att använda tvångsmedel. Jag yrkar bifall till Lag-Utskottets förslag.

Herr Staaß: Herr Bovin har talat om motiven för förslaget, hvilka skulle visa, att detsamma afsåge att befrämja en förbättrad skogshushållning. Ja, dessa motiv finnas visserligen på papperet, men frågan är, om de äfven skulle komma att finnas i verkligheten, och det är detta, som jag ej tror. Att Konungens Befallningshafvande ega rätt att pröfva om och på hvad vilkor en afsöndring må få ske, är visserligen sannt, men det torde blifva svårt för dessa myndigheter att föreslå förändringar i enskildes öfverenskommelser härutinnan eller att vägra fastställelse derå. I öfrigt ber jag, det man må betänka, att i Norrland delar af Kronans skogar genom afvittring tilldelats hemman, just för att dessa må ega förstå att utgöra skatt, och det torde väl då ej vara så rätt att tillåta hemmansegaren att från hemmanet afsöndra den skogsmark, han för sådant ändamål erhållit.

Herr Jan Andersson: Jag kan för ingen del godkänna detta Betänkande. Våra stråfvanden gå ju ut på att erhålla en förbättrad skogshushållning; och att skogarne komma i de stora sågverkens egares händer, hvilket skulle blifva följden af ett bifall till nu ifrågavarande förslag, det tror jag ej skulle leda till det åsyftade målet. Jag yrkar därför afslag å Betänkandet.

Herr Svensén: Jag motsatte mig det Lag-Utskottets förslag, som i går var föremål för Kammarens behandling, men jag vill deremot nu förorda detta. Det är klart, att det medför nytta, att jordbrukaren vet, att han eger den torfva, han brukar, likasom att uttrycket "vanlig egovidd" är särdeles olämpligt, då hvad dermed bör förstås står i vida fältet. Att uppkomsten af bråkdelar af hemmantal kan medföra vissa olägenheter, kan jag väl inse, men vi böra hoppas, att Rikets Ständers hemställen vid, om jag ej missminner mig, 1862—1863 årens riksdag om decimalsystemets användande vid hemmantalsberäkningen inom en ej aflägsen tid skall vinna Kongl. Maj:ts bifall, och då torde det väl blifva lätt att komma till rätta i detta hänseende. Hvad sjelfva saken beträffar, kan jag ej finna det annat än önskligt, att hemmanen må få styckas i så små delar som möjligt, hvarför jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Grape: Jag vill inskränka mig till att, på de af Herr Staaß anförda skäl, yrka afslag å Betänkandet.

Herr Carl Ifvarsson: Jag tror Utskottets förslag går i en rätt riktning, ty det är nödvändigt att bereda tillfälle äfven för den mindre behållna delen af befolkningen att kunna förvärfa sig jord. Om jag skulle anmärka något emot förslaget, så skulle det vara, att det steg, Utskottet tagit, är för litet, men då det är så sällan man har nöjet att kunna godkänna Lag-Utskottets förslag, så vill jag ej försumma det tillfälle dertill, som nu erbjuder sig, hvarför jag yrkar bifall till Betänkandet.

Herr Rosenberg: Under många år har jag hört, att det är omöjligt att hitta på en skogslagstiftning, som kunde vara Norrländingarne till nöjes, och den nu pågående diskussionen synes gifva styrka åt denna upp-

fattning. I går var ett förslag före, som Lag-Utskottet släppt fram på försök, men det smakade ej, ty det beskylldes för att lägga allt för mycket band på jordegarnes dispositionsrätt öfver skogen. I dag är det fråga om ett förslag, hvarigenom jordegarnen skulle erhålla mera frihet i detta hänseende, men då vill man ej heller gå in på det. Det skulle vara roligt att en gång få från Norrland höra huru skogslagstiftningen bör ordnas. För min del anhåller jag emellertid, att man ej måtte låta inkonsekvenserna gå allt för nära intill hvarandra, och då nu frågan är att gifva jordegarnen litet mera frihet att förfoga öfver sin jord, så tror jag ej det är skäl att sätta sig deremot.

Herr Medin: Jag anser, att Utskottet gått riktigt till väga, och vet ej hvad man kan hafva att anmärka emot förslaget, som ju endast åsyftar att göra ett förut befintligt lagstadgande tydligare. Jag yrkar bifall till Betänkandet.

Herr Anders Jonsson: Jag vill endast tillkännagifva, att jag, på de af Utskottet anförda skäl, bifaller dess Betänkande.

Herr Uhr: På samma skäl som jag i går yrkade afslag å det Lag-Utskottets Betänkande, som då behandlades, yrkar jag nu bifall till det förevarande. Jag hemställde i går, att man ej måtte utspinna diskussionen, men denna min hemställan vann ej gehör. Jag anhåller nu åter att diskussionen ej måtte blifva lång, ty hvarför skall man bibehålla den nu befintliga inskränknigen i rätten att verkställa afsöndringar, då det ju finnes kontroll, som hindrar denna rätts missbrukande.

Herr Björck: Det kan väl ej nekas, att uti vårt land jordegarnen äro beroende af vissa kameralistiska anordningar, hvarigenom man sökt bevara Statens rätt, men hvilka inskränkt den enskilda hushållningens frihet. Man har sökt befria sig från dessa inskränknings, men det har gått ganska långsamt. Då man nu ej kan lösa upp hemmantalet, har man hittat på att genom afsöndringar befördra jordens uppodling och befria jordegarnen från inskränknings i hans eganderätt. Jag tror, att en hvar, som gjort sig reda för hithörande förhållanden, bör med glädje se, att man fortgår på denna bana. Jag anser derföre, att Utskottet gått en riktig väg, ja till och med den enda rätta. Om i dess förslag ligger någon fara för Statens inkomster på så sätt, att det länder till hemmantlets upplösning, så måste man väl medgifva, att denna fara minskas riksdag efter riksdag, då man ju sträfvar att allt mer och mer befria jorden från de onera, hvarmed den för närvarande är betungad. Då jag derjemte tror, att friheten alltid har goda följder med sig, så vill jag för min del understödja Utskottets förslag.

Herr C. A. Larsson: Då man vet, att det icke finnes någonting, som mera hindrar införandet af ett förbättradt jordbruk, än förbudet att stycka hemmanen i små delar; då man vet att det är de små egendomarne som gifva afkastning, under det de stora domänerna gifva ringa eller ingen ränta; då förslaget innefattar ett tupptjät framåt mot det mål,

dit vi väl böra gå, eller upphäfvandet af mantalssystemet, som väl innefattar en ibland de största orättvisor, man gerna kan tänka sig, och då vi väl äfven böra hoppas att en gång få bort detta system, och att utgörandet af de på jorden hvilande skatterna och servituterna skall komma att ordnas på ett annat sätt; så kan jag ej se, hvarför man icke kan bifalla detta förslag, och jag tror att det vore illa om man afsloge det. Jag yrkar derföre bifall till Betänkandet.

Öfverläggningen var slutad. Enligt de yrkanden, som derunder blifvit gjorda, framställde Herr Talmannen propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på afslag derå, samt förklarade den förra af dessa propositioner besvarad med öfvervägande ja. Votering begärdes, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteeringsproposition.

Den, som bifaller hvad Lag-Utskottet hemställt i dess Utlåtande N:o 37,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, är ifrågavarande hemställan af Kammaren afslagen. Omröstningen utföll med 103 ja mot 21 nej; i följd hvaraf Kammarren bifallit hvad Utskottet uti detta Utlåtande föreslagit.

Mot detta beslut anmälde Herr *Henrik Hansson* sin reservation.

§ 4.

Föredrogs och bifölls Lag-Utskottets Utlåtande N:o 38, i anledning af väckt motion angående ett tillägg till 86 § Skiftesstadgan den 9 November 1866.

§ 5.

Till förnyad behandling förekom Lag-Utskottets Utlåtande N:o 39, i anledning af väckt motion om ändring af § 47 i Kongl. Förordningen om landsting den 21 Mars 1862.

Utskottets förra hemställan (sid. 7 och 8).

Ordet begärdes af:

Herr Rosenberg: Då man antog den nya grunden för bevillningens utgörande och dervid stadgade, att densamma skulle beräknas för i mantal satt jord till tre procent af taxeringsvärdet och för andra beskattning föremål till fem procent af detta värde, så skedde detta olika beräkningssätt af den anledning, att den i mantal satta jorden är betungad af en mängd särskilda afgifter och servituter, hvilka icke synas på debetsedeln, såsom rotering, brobyggnad m. m. Man har således haft ganska god

god grund att beräkna beskattningen å den i mantal satta jorden an-
norlunda än å andra beskattningsföremål. Genom hvad nu blifvit före-
slaget skulle man kringgå detta beräkningssätt, så att, i stället för det
jordbrukarens bidrag till landstingsskatten nu förhåller sig såsom 3 till 5,
skulle förhållandet i stället blifva 6 till 5, eller således dubbelt mot det
närvarande. För min del vågar jag hoppas, att Andra Kammaren icke
godvilligt och stillatigande skall åtaga sig denna förhöjning i utgifter.
Det kan visserligen såsom skäl för förslaget antagas, att i åtskilliga orter
landstingen redan beslutat antaga en sådan beskattningsgrund — hvilket
man antager härleda sig deraf, att af landstingen anslagna medel företrä-
desvis kommit jordbruket till godo — men att antaga en sådan beskatt-
ningsgrund såsom gällande princip under alla förhållanden kan jag icke
gå in på. Heldre skulle jag då vilja öfverlemnna åt hvarje landsting för
sig att härom efter omständigheterna besluta. I de flesta fall tror jag, att
landstingsskatten närmast kommit städerna till godo. I min ort hafva
medel af landstingen anslagits för helsovård och uppförande af sjukhus i
städerna, och man må säga hvad man vill, så komma dessa sjukhus att
mera gagna staden än landet. I öfrigt vill jag icke ingå i någon när-
mare undersökning af Utskottets motiv utan inskränker mig till att, i
enlighet med Bälter Sven Erssons Utlåtandet vidfogade reservation, yrka
afslag å Utskottets hemställan samt att den i ämnet gällande förordning
mätte förblifva oförändrad.

Herr Jonas Jonasson från Kronobergs län: De utgifter som af
landstingen beslutas, komma i allmänhet icke till godo jordbruket mera
än andra beskattningsföremål, men deremot är det ett obestriddigt förhål-
lande, att jordbruket företrädesvis är hårdt betungadt. Då nu härtill
kommer, att Utskottets Betänkande innefattar grunder för landstingsskat-
tens beräkning, som jag ingalunda kan godkänna, så yrkar jag afslag å
samma Betänkande.

Herr A. von Proschwitz: Jag begärde ordet med anledning
af Herr Rosenbergs uppgift, att landstingsskatten för den i mantal satta
jorden beräknas till 3 procent af bevillningen och för andra beskatt-
ningsföremål till 5 procent. Af den anledning att en mängd onera vid-
låda jorden, erinras, att en stor mängd jordbruksfastigheter, som äro be-
friade från dylika onera, betala allena 3 procent lika väl som de mest
beskattade jordegendomar. Orättvisan i kommunalskattens fördelning lig-
ger deruti, att redan från början densamma beräknades efter andra
artikeln; detta erkändes genast, då man såg huru löntagare blefvo alltför
högt beskattade, och har detta missförhållande blifvit erkänut äfven af de
flesta landstingen eller såsom jag tror 17 af 24, hvarjörre äfven det nu
blifvit föreslaget, att denna beskattning skall utgå till dubbelt belopp för
jordbruksfastighet än för annat beskattningsföremål.

Herr Bergström: Det tjenar ej till något att vidare utveckla de
skäl, som ligga till grund för Lag-Utskottets ifrågavarande lagförslag, utan
det må vara nog att allenast åberopa samma skäl för bifall till förslaget.

I öfrigt vill jag med några ord bemöta en talare till venster om mig, Herr Rosenberg. Han yttrade, bland annat, att anledningen hvarför å jordbruksfastighet satts lägre bevilning än å andra beskattningsföremål vore den, att jordbruksfastigheterna funnes besvärade med en mängd onera, som icke syntes på debetsedeln. Detta kan jag visserligen medgifva, men får då på samma gång erinra, att besittning af jordbruksfastighet medför åtskilliga fördelar, som vanligen icke uppmärksammas, men hvilka införandet af ett ordentligt jordbruksbokhålleri skulle ådagalägga. Så t. ex. lemna sådan fastighet fri bostad och nära nog fri brödföda, hvilka förmåner jordbrukaren icke gerna tager med i beräkningen. Samme talare förmanade Kammaren att icke stillatigande eller godvilligt åtaga sig en förhöjd beskattning. Här är icke fråga om att stadga någon beskattning å Kammaren utan att bestämma en billigare och rättvisare grund, än den nu gällande för utgörande af landstingsskatten. Jag förstår icke, huru Herr Rosenberg kan förutsätta, att Kammaren skulle kunna stillatigande fatta sitt beslut i ämnet; än mindre huru det skulle ske annorlunda än med Kammarens goda vilja. Hvem skulle väl drista sig att öfva något tvång å denna högt ärade Kammare? åtminstone icke Lag-Utskottet, om ej genom det tvingande i motiveringen.

Vidare yttrade Herr Rosenberg, att den af Lag-Utskottet nu föreslagna grund för fördelning af landstingsskatten icke i allmänhet gillats af landstingen, utan endast godkänts och tillämpats i de särskilda fall, då uttaxerade landstingsmedel ansetts företrädesvis komma jordbruket till godo, men detta är icke med sanna förhållandet öfverensstämmande, ty då de särskilda landstingens yttrande i förevarande ämne af Kongl. Maj:t infordrades, var billighetskänslan hos 16 landsting så stark, att de uttalade sig för bifall till den nu föreslagna taxeringsgrunden.

Samme talare har slutligen yttrat att i det län han tillhör anslaget till uppförande af sjukhus företrädesvis kommit städerna till godo, men icke heller denna uppgift är riktig, enär den stad, der länslasarettet blifvit förlagdt, måste betala särskildt 500 riksdaler för 8 sängar åt sina sjuka, hvartill kommer att i städerna flertalet sjuka vårdas i sina hem. Jag hyser visserligen icke något hopp om framgång åt Lag-Utskottets förslag, men jag måste dock uttala den åsigt, jag hyser, att detsamma är fotadt på billighet och rättvisa; hvadan jag yrkar bifall till Betänkandet.

Herr Rundbäck: Då det redan blifvit bestämdt, att landstingsskatten skall utgå, efter hvad i lag angående öfriga kommunalskatter stadgadt är, samt, för den händelse medel komma att af ett eller annat landsting anslås, som särskildt röra land eller stad, landstinget ju eger bestämma efter hvilka grunder dessa medel böra utgå, hvartill slutligen kommer att det visar sig det någon ändring i röstberäkningsgrunden till fördel för jordbruket icke kunnat åstadkommas, så yrkar jag afslag å Utlåttandet och bibehållande af nu gällande stadganden i oförändradt skick.

Herr Carl Ifvarsson: Under såväl föregående som detta riksmöte har man städse betonat jordbrukets närvarande betryckta ställning, och ehuru jag icke vill påstå, att dessa klagomål i allo ega sin giltighet, kan jag dock icke förneka, att de till en del äro berättigade, åtminstone så

mycket att man icke bör fördubbla skatterna för jordbruket; — något, hvarifrån jag trott att vi åtminstone under nu pågående riksdag bort vara befriade. Vål har Utskottet sagt, att landstingsmedlen till större delen blifvit anslagna till jordbrukets förkofran, men detta beror på hvad man anser höra till jordbruket, ty vill man, t. ex., såsom en talare vid föregående riksdag, anse, att de medel, som blifvit använda till nytta för sjöfarten eller andra diverse företag, uteslutande hafva kommit jordbruket till godo, så kan man kanske antaga, att större delen af landstingsmedlen blifvit på denna sednare näring använda, men annars är det minst sagt otroligt. Jag antager i alla fall, att när allmänna medel anslås för något visst ändamål, detta anses vara af allmännyttig beskaffenhet och således icke att uteslutande hänföra hvarken till den ena eller andra näringen. Nu säger man, att grunden för landstingsskattens beräkning från början varit riktig, men detta beror väl ytterst derpå, om man anser grunden för allmänna bevillningen vara riktig eller icke. Detta sednare är dock icke nu föremål för pröfning, och vill jag således icke ingå i undersökning härom, men klart är att, om grunden för allmänna bevillningen är riktig, så måste äfven beräkningssättet för landstingsskatten vara riktig. Det ena bestämmes af Riksdagen för allmänna behof, det andra af landstinget för behof inom dess område, det är hela skilnaden. Då bevillningsförordningen antogs, undergick den dessförinnan en noga granskning, och tror jag således, att det icke går an att utan grundlig pröfning nu förklara dess stadganden vara olämpliga. Jag yrkar derfor afslag å Utlåtandet.

Häri instämde Herr *J. E. Johansson*.

Herr Jonas Jonasson från Calmar län: Utaf de upplysningar, som Konungens Befallningshafvandes femårsberättelser meddela, och de statistiska uppgifter Centralbyrån afgifvit synes, att under åren 1863 och 1865 de medel, som af landstingen blifvit anvisade, *uppgå till en summa af 814,186 riksdaler*. Af dessa medel har, efter Utskottets förmenande, kommit jordbruket lika mycket till godo som andra industrigrenar, men detta tror jag kan med största skäl bestridas, emedan de fakta, som ligga i Betänkandet, vederlägga sig sjelfva. 13,100 riksdaler äro anvisade till åtskilliga industrier; icke kan detta anses hafva kommit jordbruket till godo? 171,350 riksdaler till kommunikationer; icke heller detta belopp har kommit landsorterna till godo. 10,167 riksdaler hafva blifvit anvisade till fattigvården; och som vi veta att landskommunerna försörja hvar sina fattige, så är det ju tydligt, att dessa medel blifvit använda för städerna ensamt. 405,074 riksdaler, som blifvit använda för sjukvården, äro onekligen använda till lasarets- och kurhusbyggnader i städer, och ehuru detta icke skulle anses tillfallit städerna ensamt, så kan väl ingen neka, att icke största fördelen kommer städerna till godo, hvilka hafva sjukhusen inom sitt område. 66,664 riksdaler äro anvisade för undervisningen; detta belopp har ensamt kommit städerna till godo, emedan det blifvit användt till åtskilliga föreläsningar, hvilka icke gerna någon ifrån landsorterna kan hafva gagn af. Slutligen hafva 7,395 riksdaler blifvit använda till diverse ändamål; häruti hafva ingått byggnadsreparationer och dylikt i

städerna, men häraf hafva väl landsorterna icke haft någon fördel att påräkna. Häraf synes att icke en sjettedel af landstingsmedlen kommit till landsorternas industrier! Är det då konsekvent handadt att föröka landstingsskatten *för jordbrukaren?* Jag anser tvärtom, att det skulle vara förnadt med största orättvisa att antaga ett sådant förslag, hvarföre jag yrkar afslag på Lag-Utskottets Betänkande; och jag skulle väl icke förmoda, att det faller någon jordbrukare in att rösta för bifall till det samma.

Herr Friherre Gripenstedt: Jag ämnar icke besvära Kammaren med något långt yttrande, ty för den, som genomläst Betänkandet, skulle jag icke hafva något egentligen nytt att anföra. Jag vill blott i korthet förklara, att jag anser de af Utskottet anförda motiv giltiga, samt att jag funnit riktig den af Utskottet uttalade princip att, då landstinget icke kan betraktas annorlunda än som en större kommun, så böra principenligt samma grundsatser der tillämpas som i den mindre kommunen. För egen del skulle jag visserligen hafva icke ringa intresse deraf, att Utskottets förslag förkastades, men detta får naturligtvis icke verka på mitt handlingssätt; och då jag anser förslaget både principenligt riktigt och fotadt på billighet, så kommer jag för min del att votera för dess antagande.

Herr Olof Nilsson från Westerbottens län: På de i reservationen anförda skäl yrkar jag afslag å Lag-Utskottets ifrågavarande Utlåtande.

Herr Johannes Andersson: Då jag anser, att förevarande Utskottets förslag, i fall det antoges, skulle komma att genom en högre beskattning ännu hårdare trycka den nog förut beskattade jordbrukaren, och då gällande förordning om landsting ännu icke är särdeles gammal eller nödvändigt behöfver ändras, yrkar jag afslag å Utskottets förevarande förslag.

Öfverläggningen var slutad. Den af Herr Talmannen först framställda propositionen på bifall till Utskottets förslag besvarades med nej, hvarefter, då den dernäst afgifna propositionen på afslag besvarades med ja, Utskottets hemställan förklarades vara af Kammaren afslagen.

Utskottets sednare hemställan (sid. 8), hvilken tillkommit under förutsättning af bifall till det nyss pröfvade förslaget, blef, till följd af Kammarrens öfver samma förslag fattade beslut, nu jemväl afslagen.

§ 5.

Ånyo föredrogs Lag-Utskottets Utlåtande N:o 40, i anledning af dels Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, angående ändring i gällande stadganden rörande vinterväghållningen, dels enskild motion i ämnet.

Utskottets förra hemställan (sid. 10).

Härvid yttrade

Herr Orre: Då jag sistlidne riksdag väckte en motion i enahanda syftning som Kongl Maj:ts nu förevarande nådiga Proposition, följer äfven deraf, att jag nu yrkar afslag å Utskottets Utlåtande och bifall till den nådiga Propositionen. Under många år har agiterats för åvägabringande deraf, att väghållningsbesväret i någon mån skulle vidlåda äfven dem, som hittills dermed icke varit betungade. Efter mitt förmenande är den utväg till frågans lösning, som innefattas i Kongl. Maj:ts Proposition, den enda, som kan föra till målet, ty att, på sätt de flesta i ämnet afgifna förslag innehållit, fördela sommarväghållningen på samma grunder som vinterväghållningen torde möta svårigheter, som icke lätteligen kunna öfvervinnas. Såsom skäl för sitt afstyrkande af Kongl. Maj:ts Proposition har Utskottet bland annat anfört, att i så fall inom Bollebygd's härad uti Elfsborgs län, bestående af blott ett pastorat, pastor och komminister skulle öfvertaga omkring en tolfedel af hela häradets snöskottning, men jag vågar hemställa, hvad inflytande detta förhållande kan hafva på nu förevarande fråga, då väl samma bevillningsförordning är gällande inom Bollebygd's härad som inom öfriga riket. Ega desse tjenstemän så stor lön, att de uppbära i inkomst en tolfedel mot hela öfriga församlingen, så böra de ock rättvisligen i proportion derefter deltaga i väghållningsbesväret. Obestridligt är, att qvarnegare samt fabriks- och andra industriidkare lika mycket om icke mera än egarne till den i mantal satta jorden begagna vägarne. Jag skulle visserligen kunna hafva mycket mera att anföra, men jag inskränker mig till att yrka afslag å Utskottets Utlåtande och bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet afgifna nådiga Proposition.

Herr Olof Nilsson från Westerbottens län: Vid flera föregående riksdagar hafva klagomål försports öfver nu gällande stadganden i fråga om skyldighet att underhålla vägar. Bland de bördor, som hvila endast på jorden, är i närvarande stund väghållningsbesväret det mest tryckande. Den stora mängd af förslag, som från de mest skiljda trakter af riket under en längre följd af riksdagar blifvit framställda i syftning att lätta detta besvär genom jemnare fördelning af detsamma, bära det mest otvetydiga vittnesbörd, att behovet af ändring i derom gällande föreskrifter är lika allmänt känt som erkänt. Förhållandena ända ifrån de gamla landskapslagarnes tid till de sednare decennierna hafva gestaltat sig så, att vid sidan af jordbrukaren uppstått en befolkning af bruksidkare, fabrikanter, handlande och handverkare, bland hvilka mängen, för bedrivande af sin rörelse och afsättning af sina produkter, har vida större behof af lättade kommunikationsmedel än jordbrukaren, och såmedelst mera förstöra vägarne än denne, som utan att särdeles ofta skilja sig från hemmet sköter sitt jordbruk.

Ett lagbud, som, ehuru det vid sin tillkomst tillfredsställde då-tidens billiga fordringar, kan likväl ej efter ett eller annat sekels förlopp utan förfång bibehållas, helst sedan man lärt sig inse, att hemmantalet icke är rätta grunden för på sednare tider tillkomna utskylders utgörande. Väghållningen blir för den redan hårdt beskattade jorden med hvarje år allt-

mera tryckande i följd af nya kommunikationsleders upptagande, helst i de norra orterna, der vägarne och vintrarne äro långa, samt snöfallen stora och många.

Den, som har behovet och njuter fördelarne af en inrättning, bör äfven vidkännas den tunga som dermed är förenad; således bör äfven skyldigheten att underhålla vägar vintertid, hvarom nu är fråga, utsträckas till alla de medlemmar i kommunen, hvilka förmå i densamma deltaga efter de allmänna grunder, som gälla för uttagande af kommunalutskyl-der på landet.

Jag yrkar således afslag å Utskottets förslag och antagande af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition.

Herr Wener: Då såväl Utskottets Utlåtande som Kongl. Maj:ts Proposition, hvarpå Utlåtandet sig grundar, beröra en af Stockholms läns landsting till Kongl. Maj:t gjord framställning om förändring i grunderna för väghållningens bestridande, och jag varit ledamot i den komité, som behandlat denna fråga, anser jag mig skyldig att yttra mig i saken, helst Kongl. Kammarkollegium, som blifvit öfver landstingets framställning hört, bestridt lämpligheten af densamma. Det hufvudsakliga skälet, som Kammarkollegium för en sådan åsigt anfört, består deri, att Kammarkollegium ansett, att af förslaget antagande skulle följden blifva en mängd tvister emellan de väghållningsskyldige, hvilket vore något som lagstiftaren borde söka i första rummet förekomma. Om likväl Kammarkollegium satt sig in i andan af landstingets förslag, skulle Kollegium icke hafva sagt något sådant. I § 1 föreslås, att länen skulle af landstingen delas i distrikt, sockne-, härads- eller fögderivis eller enligt annan af lokala förhållanden bestämd grund. Dermed har meningen icke varit att ändra nuvarande vägdelening, utan blott att, om ny sådan skulle anses behöfzig, gifva landstinget rättighet att densamma verkställa. Det genomgår hela förslaget, att den gamla vägdeleningen skulle såsom regel bibehållas, och man har icke tänkt sig annat, än att, i stället för att hvarje hemman nu har sitt bestämda vägstycke, en hel kommuns väglotter skulle samman-slås och sedan delas i förhållande till den nya fördelningsgrunden.

Vidare föreslås, att framföring af vägfyllnadsmaterial bestrides in natura dels utaf innehafvare af hemman och hemmansdelar i förhållande till deras mantal, dels utaf innehafvare af jordbruksfastigheter utan åsatt mantal, af bruk, qvarnar och fabriker eller andra dermed jemförliga in-rättningar, då dem är åsatt ett fyrktal, motsvarande fyrkantalet å minst ett fjerdedels mantal; samt att alla öfriga omkostnader för vägunderhållet, såväl sommar- som vintertiden, gäldas af de till kommunen skattskyldige enligt samma grund, hvarefter kommunalutskyl-der utgöras, eller enligt fyrktal.

Den Kongl. Propositionen innehåller äfven, att Kongl. Maj:t är be-tänkt på att inhemta länsstyrelsens och landstingens yttranden rörande ifrågasatt förändring af byggnadsskyldigheten och färghållningen, i den syftning, bland annat, att de större broarne skulle fördelas på länen i stället för på häraden. Denna fördelning skulle enligt min tanke med-föra den orättvisa, att kommuner, som nu icke hafva skyldighet att bygga

eller underhålla broar, skulle nödgas deltaga i kostnaden för broar, som de aldrig begagna och således icke behöfva.

De förhållanden, jag nu vidrört, utgöra visserligen icke föremål för detta Utlåtande, som blott handlar om vinterväghållningen, men då de äro afhandlade i den Kongl. Propositionen, som föranledt Utlåtandet, har jag ansett mig berättigad derom yttra några ord.

Hvad nu Utskottets förslag angår, så och då jag icke kan gilla de motiv, Utskottet till stöd för detsamma anfört, får jag yrka, att Kam-maren, med afslag å Utskottets framställning, ville bifalla Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Sven Hansson: Den, som med någon uppmärksamhet följt det sträfvan, som inom Representationen på sednare tider sökt göra sig gällande att i någon mån lindra de svåra onera, hvilka hvila på jordbruket, har med vemod sett det sätt, hvarpå Utskottet behandlat denna fråga, i det Utskottet velat beträda en motsatt väg mot den hittills följda. Uttalande den åsigt, att skyldigheten att deltaga i väghållningsbesväret borde utsträckas ej allenast till fastigheter af alla slag, utan äfven till en hvar till deltagande i kommunalutskylder förpligtad person och utgöras efter samma grund som nämnda utskylder, anhöllo Rikets Ständer i underdånig skrifvelse den 7 April 1866, att Kongl. Maj:t måtte, i öfverensstämmelse härmed, låta utarbete och till Riksdagen framlägga nådig Proposition i ämnet. Kongl. Maj:t har gått denna önskan till mötes, och ehuru Kammarkollegium, som blifvit i saken hört, framdragit en mängd svårigheter för frågans lösning, har Kongl. Maj:t uttryckt den åsigt, att icke blott vinterväghållningen, utan äfven all annan väghållningsskyldighet borde ändras, så att derigenom åstadkommes någon lindring för jordbruket; och vidare har Kongl. Maj:t, såsom skäl för att icke äfven förslag till sommarväghållning nu blifvit framlagdt, anfört, att man i ett så viktigt ämne som detta borde framgå sakta och med varsamhet. Detta oaktadt har Lag-Utskottet afstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts Proposition. Jag kan icke finna något skäl för ett sådant beslut, om det icke skulle bestå deri, att man ansett sig, genom frågans behandling i dess helhet, hafva mera hopp om ett kraftigt motstånd mot förändringens genomförande. Det vore hårdt, om Kam-maren nu skulle afslå Kongl. Maj:ts Proposition, som är grundad på så mycken billighet. Utskottets argument, att den föreslagna förändringen i vinterväghållning kommer att så olika medföra lättnad för de nuvarande vägunderhållsskyldige, bör icke kunna föranleda till afslag å Kongl. Maj:ts Proposition, såvida icke Riksdagen skulle hysa den åsigt, att Staten bör öfvertaga all väghållning, hvilket jag dock anser icke vara med en god hushållning förenligt.

Jag anholder derfore om afslag å Utskottets framställning och bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Kolmodin: Jag vill genast angifva, att jag i afseende på denna fråga väsendtligen skiljer mig från Utskottets uppfattning. Det hufvudsakliga skälet, på grund af hvilket Utskottet yrkat uppskof med frågans afgörande, ligger deri, att Utskottet anser densamma sakna nödig utredning. Den har dock varit föremål för flera Riksdagars öfverläggning-

gar, den har varit underställd såväl Kongl. Maj:ts som Kammarkollegii pröfning, och den har till sist blifvit behandlad inom denna Riksdags Lag-Utskott, eu behandling som, jag erkänner det villigt, icke varit utan sin stora betydelse.

Utskottet angifver nemligen i sitt Betänkande tvänne förhållanden, under hvilka ett onus, som uteslutande ålegat en särskild medborgareklass, skäligen må öfverflyttas eller fördelas på andra, som derifrån varit befriade. Det första inträder, om ifrågavarande onus under tidernas lopp förökats och blifvit alltmera betungande, det andra om fördelen af det, hvars upprätthållande derned afses, är gemensam för de nya och de förutvarande deltagarne. Hvad det sistnämnda förhållandet, eller den gemensamma fördelen, angår, så torde man medgifva, att densamma är för handen vid väghållningen i allmänhet och särskildt vid vinterväghållningen. Öppna vintervägar äro till gagn för hvarje samhällsmedlem, till och med för den fattigaste backstugusitterska, som utan sådana ej skulle kunna skaffa sig nödigt bränsle för uppvärmning af sin stuga. Fördelen sträcker sig alltså mycket längre ned än förmågan att densamma upprätthålla. Visserligen säger Utskottet, att det i allmänhet är jordbrukaren, som mest anlitar vägarne och af dem drager den största fördelen genom forsling så väl för egen del som för andras räkning; men jag frågar om nämnda forsling är mindre vigtig för konsumenterne af hans produkter eller egaren af de transporterade varorna än för jordbrukaren sjelf. Jag tror ej, att så är förhållandet, och vägar tryggt påstå, att ändamålsenliga kommunikationer äro till gemensamt gagn för alla samhällsklasser.

Hvad åter angår det andra af Lag-Utskottet uppställda skälet för fördelning af ett onus på andra samhällsklasser än den, som ursprungligen burit detsamma, eller att ifrågavarande onus skulle tillväxa och blifva alltmera betungande; så förefinnes äfven detta med afseende på vinterväghållningen. Vid hvarje ny vägdela inom ett härad måste i följd af ökad rörelse gemenligen nya vägar upptagas. Alla sådana tillägg öka väghållningsbesväret i allmänhet och således äfven vinterväghållningen. Denna sistnämnda ökas dock i högst betänkelig grad äfven af en annan orsak. När utmed allmänna vägarne skogen afverkas, vare sig för odling eller i annat syfte, så ökas snöskottningsbesväret derigenom, att vindarne få fritt spelrum att hopa snömassorna. Sålunda kan ett vägstycke, som, tillföre skyddadt af skog, med lätthet kunnat hållas öppet medelst plogning, med ens komma att kräfva ett mångdubbelt snöskottningsarbete. Detta, mine Herrar, är en tillökning i väghållningsbesväret, som kommer att oafbrutet fortgå med uppodlingen af vår jord och afverkningen af våra skogar.

Jag gillar alltså de af Utskottet uppställda grundsatserna och tror, att de kunna tillämpas i detta föreliggande fall, utan att ärendet behöfver någon annan utredning än den, som här på stället kan lemnas.

Utskottets Utlåtande är åtföljdt af två tabeller, som synas mig särdeles upplysande. De äro visserligen afsedda att utvisa, huruledes väghållningsbesväret skulle komma att utfalla helt annorlunda efter den Kongl. Propositionen än enligt den nu gällande ordningen; men de utvisa i verkligheten mycket mer än detta. Är det nemligen en sanning, att de

klasser, som förut varit befriade, skulle medelst antagande af Kongl. Maj:ts Proposition komma att svårt betungas genom sin andel i bördan; så måste det å andra sidan vara en sanning, att den klass, som hittills ensam dragit hela bördan, varit på ett hårdt och obilligt sätt tryckt. Billigheten hade väl fordrat, att den uppväxande industrien, de samlade kapitalen och, jag vågar säga det, de vunna löneförmånerna efter hand bort taga del i bördor, som afse en för alla samhällsklasser så gemensam angelägenhet som väghållningsbesväret.

Det må vara sannt, hvad Utskottet yttrat, att på ett och annat ställe missförhållanden skulle uppkomma genom den Kongl. Propositionens antagande; men dylika enstaka fall kunna inom den ekonomiska lagstiftningen väl svårigen undvikas, aldraminst inom ett land med så omvexlande förhållanden som Sverige.

Farhågan att råka in i sådana enstaka missförhållanden bör dock icke afhålla oss från att undanrödja det, som är ett missförhållande öfverallt.

På dessa grunder anhåller jag om afslag å Utskottets Betänkande och bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

I detta yttrande instämde Herr *Norrby*.

Herr O. B. Olsson: Utskottet har funnit skäl för afstyrkande af Kongl. Maj:ts Proposition deri, att Kammarkollegium erinrat, hurusom Kongl. Maj:t i resolution den 20 November 1786 förklarar, att väghållning och brobyggnad vore en jorden åtföljande skyldighet, hvarunder bruk och qvarnar icke kunde inbegripas, äfvensom deri att frälsesäterierna i Skåne, Halland, Blekinge och Bohuslän, på grund af adliga privilegierna den 16 Oktober 1723, tillförsäkrats frihet från skyldighet att deltaga i vägunderhåll. Vaghållningsskyldigheten är dock vida mera betungande, än då denna resolution och dessa privilegier utfärdades; nya vägar hafva nemligen tillkommit, och dessutom äro anspråken på deras beskaffenhet vida större nu än förr. Hvarföre böra då icke äfven andra klasser bidra, helst de hafva lika stort gagn af vägarne som jordbrukarne hafva. Jag ber att få anföra ett exempel för att dermed visa hvilka kostnader vägunderhållet medför. Till iståndsättande af en fjerdedels mils landsväg, belägen vester om Christianstad, beviljades ett statsanslag af 12,000 riksdaler, och de väghållningsskyldige tillskötö 8,000 riksdaler. Denna väg har sedan i underhåll några år kostat 3,978 riksdaler eller 12 riksdaler på hvarje helt hemman samt för hvardera af sist förflutna och innevarande år 3,290 riksdaler, eller 10 riksdaler på hvarje helt väghållningsskyldigt hemman, hvartill kommer ett mycket drygt onus, som in natura måste af hvarje hemman till väghållningen årligen utgöras.

På dessa och andra skäl, som af föregående talare blifvit anförda, anhåller jag om afslag å Utskottets framställning och bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr *Ola Nilsson* från Christianstads län instämde i detta anförande.

Herr Olof Olsson från Wernlands län: Jag inskränker mig till att yrka afslag å Utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Wigardt: Jag har väckt en motion i ämnet, hvilken lyckligtvis blifvit af Utskottet afslagen. Jag vill icke derom vidare yttra mig, utan vill blott gifva till känna, att jag kommer att rösta för bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Hierta: Ehuru det icke kan bestridas, att väghållningsskyldigheten i vissa fall är ojemnt fördelad och någon förändring deri är önskvärd, lär man icke kunna neka, att det är lagstiftarens första pligt att tillse, att de lagar, han stiftar, äro rättvisa. Jag ber därför att få påpeka, att, enligt den underdåniga skrivelsen af den 7 April 1866, som föranledt Kongl. Maj:ts ifrågavarande Proposition, hafva Rikets Ständer, jemte det de uttalat den åsigt, att skyldigheten att deltaga i väghållningsbestyret borde utsträckas ej allenast till fastigheter af alla slag, utan äfven till en hvar till deltagande i kommunalutskylder förpligtad person, och utgöras efter samma grund som nämnda utskylder, likväl ansett, att dervid borde medgifvas dels vissa undantag med afseende å särskildt uppgifna eller med dem jemförliga inkomstitlar, dels åtskilliga modifikationer med afseende å inkomstbevällningen i allmänhet. Men, på sätt Utskottet yttrat, skulle en dylik befrielse eller lindring ingalunda komma de såmedelst afsedde skattskyldige till godo, ehuru rättvisa synes fordra, att dessa, hvilka, derest de icke tillika innehafva jordbruksfastighet eller idka rörelse, hvarmed fastighet är förenad, blott för sina personer och alltså i ringare mån begagna vägarne, om än de icke alldeles befrias från deltagande uti ifrågakomma onus, likväl böra njuta vida större lindring än som efter det nämnda förslaget skulle dem förunnas. Jag tror icke att det kan bestridas, att dessa Utskottets skäl hafva all billighet för sig. Dermed vore dock icke sagdt, att ju icke åtskilliga inrättningar å landet, som nu äro befriade från vinterväghållning, blefve ålagda att deri deltaga; men man bör dock ihågkomma, att denna väghållning icke är till lika gagn för den som går, som för den som åker, samt att den medför större fördel för jordbrukaren och bruksidkaren, som transporterar sina varor på åkdon, än för skraddaren och skomakaren, som kan trefva sig fram till fots.

Lag-Utskottet har icke förnekat giltigheten af behofvet utaf en förändring, eller velat för längre tid undanskjuta densamma, utan blott önskat en närmare utredning för bedömande af den föreslagna förändringens verkningar inom de särskilda orterna; och då man således redan till nästa riksdag kan emotse en ny Proposition i ämnet, byggd på något billigare grunder, så yrkar jag bifall till Utskottets framställning, ehuru med föga hopp om framgång.

Herr Friherre Alströmer: Jag ber blott att få fästa uppmärksamheten på, att frågan inskränker sig till vinterväghållningen, och att de skäl, som af den siste talaren blifvit anförda mot Kongl. Maj:ts Proposition, icke äro fullt tillämpliga, ty vintervägars öppenhållande är till fördel

lika mycket för gående som för åkande, och således äfven för skraddare och skomakare.

Herr A. von Proschwitz: Då fråga förevar om skyddande af skogarne, visade sig denna Kammare särdeles mån om eganderätten; och för att ej träda den för nära, uppgaf man det viktiga intresse, som bjuder oss att bevara och vårda en af våra förnämsta nationalrikedomar, skogen. Det var i går. Man bör således ej hafva hunnit glömma bort principen; och ingen lärer kunna förneka, att i detta fall den är lika tillämplig. Ty den som köpt sin jord under skyldighet att underhålla vägarne, kan ej fordra att denna börda utan vidare skall delas af den, som köpt med vilkor att vara derifrån fri. Sådant är ett angrepp på en välförvärfvad rättighet, på eganderättens helgd, och i grunden icke stödt på något annat än det gamla: man tager.

En annan sak är, om man kan komma öfverens om en billig affösning, något som jag för min del ej vill motsätta mig.

Jag yrkar bifall till Betänkandet.

Herr Rosenberg: Det egentliga kardinalskälet, hvarpå Utskottet grundat sitt afstyrkande af den Kongl. Propositionen, återfinnes på sidan 9 af Betänkandet, der det heter, "att den föreslagna förändringen skulle gifva ett ökad värde åt hemman, hvilka i nuvarande egares hand åtkommits behäftade med ifrågavarande besvär." Detta har utgjort utgångspunkten för diskussionen inom Utskottet, och nu såsom ofta i andra frågor framhållits såsom ett ovederläggligt argument.

Det är emellertid gifvet, att styrkan af denna bevisning beror på, om krono- och skattehemmanen *enligt lag* äro och varit ensamma skyldiga till vintervägarnes underhållande. Jag har sökt efter ett slikt stadgande i lagen -- men förgäfvos. I Kongl. Förordningen af den 13 September 1790 förekommer, att ploglagen, som vidmagthålla vintervägarne, skola njuta betalning af häradet eller socknen, och att öfverenskommelse härom skall träffas inför domhafvanden, men ingalunda är uttryckligen föreskrifvet, att vägunderhållet åligger endast krono- och skattehemmansåboar, eller ens den jordbrukande klassen i allmänhet. Det talas här endast om härad och socken. Praxis, gammal vana, har emellertid kastat detta onus på jordbruket; och man finner till och med af Betänkandet, att den enkla orsaken härtill är den, att då vägunderhållningsskyldigheten i lag ordnades, så funnos på landet egentligen endast jordbrukare och arbetsfolk. Man visste då ej af några landthandlande, fabriks- och andra industridkare på landsbygden; och oakadt ingen uttrycklig föreskrift derom förefanns, så kom ändå bördan att falla uteslutande på jordbruket. Man säger nu visserligen, att ingen annan än jordbrukaren lämpligen kan verkställa vägarne underhåll, enär han ensam har dragare att dertill använda. Författningen fäster sig likväl på intet sätt vid denna omständighet, utan nämmer blott, att de hemman, som ligga närmast vägen, skola uttagas till ploglag och att härads- eller sockenboarne skola betala, och häri gör den Kongl. Propositionen ingen ändring.

Under tidernas lopp hafva viktiga förändringar och utjemningar egt rum i fråga om grunden för skatternas utgörande. Jag vill i detta afse-

ende endast påminna om qvarnräntan, som ålåg hvarje på skattejord anlagd qvarn, men hvarifrån säterierna voro befriade. Denna skatt är aflyst, hvar och en har numera samma frihet att anlägga qvarnar, och säteriegarne hafva, som jag förmodar, villigt och gerna nöjt sig med denna förändring, oaktadt den för dem kan medföra ökad bevilling. Så äfven med hammarskatten, tackjernstonden m. m. Och i samma riktning, långsamt och småningom, men stadigt, bör denna del af lagstiftningen tvifvelsutan fortfarande utveckla sig.

Nu synes Kongl. Maj:t, på grund af de ständigt upprepade klagomålen, som haft sin billiga orsak i ojämnheten af ifrågavarande tunga, hafva funnit tiden inne att uttaga ett steg i samma riktning. Det är temligen origtigt, att häremot invända, att frågan ännu är outredd; ty den har blifvit granskad så väl i Kammarkollegium som andra verk; och jag vågar med en föregående talare tillägga, att den utredning Lag-Utskottet lemnat, ingalunda är förkastlig. Vill man mera, så tyckes det vara deras skyldighet, som opponera sig emot förslaget, att framlägga ett annat och bättre, grundadt på någon annan utredning. En talare har framhållit obilligheten af att vägunderhållet skulle drabba skraddare och skomakare. Nå väl! tag undan skraddare och skomakare, i fall man behagar. Det kan åtminstone då blifva ett kontraförslag. Men nej, ett bleklagdt nej tyckes vara allt hvad man vill prestera. Den, som köpt sin jordbit med ifrågavarande skyldighet, antages böra nöjas med sina besvär för alltid. Men erinrom oss dock hvarom frågan är, så kanske äfven skraddare och skomakare kunna vara med. Är det verkligen en skyldighet endast för hemman detta vägunderhåll? Kan jag beräkna det, då jag köper en hemmansdel, huru mycket snö, som kommer att falla under vintern på mitt vägstycke, eller huru många nya vägar, som under min besittningstid kunna komma att anläggas inom orten, eller huru många fabriker eller andra industriella verk kunna uppstå i min närhet och med tunga foror förderfva mitt vägstycke? Nej — låtom oss erkänna den enkla sanningen, att detta icke är ett beräkneligt onus, utan att det är en människokraftens kamp emot naturkrafterna, ett förhållande, likartadt med det, då en eldsvåda bryter ut, eller då en skallgång efter rofdjur måste företagas, och då man går man ur huset för att släcka och rädda, ehuru jag medgifver att liknelsen haltar.

Äfven det påståendet, att landthandlanden, handtverkaren, fabrikanten icke ega samma nytta af vägarne som jordbrukaren, vittnar, att man alltför mycket misstagit sig. Jordbrukaren kan under vintertiden ordna sitt arbete så, att han kan tidtals hålla sig hemma som björnen i sitt ide; men för andra klasser torde vägarne vida mer behövas, om de skola sköta sin rörelse.

Rättvisa och billighet kräfva en förändring; och jag kan ej förena mig i ett Betänkande, som skjuter å sido det oundgängliga behovet häraf.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts Proposition och afslag på Utskottets Utlåtande.

Herr Bergström: Då jag nu står upp att försvara Lag-Utskottets förevarande Betänkande mot alla de föregående talare, hvilka angripit det samma, ber jag att först få betona, att Lag-Utskottet ingalunda förne-

kat rättvisan och billigheten deraf, att det onus, som för närvarande hvilat uteslutande å egare och innehafvare af i mantal satt jord, att hålla vägarne öppen vintertiden, varder lagdt äfven på andra skattskyldige. Lag-Utskottet har endast ifrågasatt, huruvida den af Kongl. Maj:t föreslagna nya grunden för fördelningen och utgörandet af samma onus är rättvis och billig. Allt ordande om det orättvisa och obilliga deri, att de, som å landet hemman ega eller bruka, ensamme måste vidkännas tungan af vinterväghållningen, är således utan inverkan på frågan, hvilken icke är annan än den, huru förhållandet för framtiden bör genom lag ordnas på lämpligaste och bästa sätt. Rikets Ständers skrifvelse af den 7 April 1866, hvilken föranledt Kongl. Maj:ts ifrågavarande Proposition, innehåller väl åsigten, att skyldigheten att deltaga i väghållningsbesväret i allmänhet borde utsträckas ej allenast till fastigheter af alla slag, utan äfven till en hvar till deltagande i kommunalutskylder förpligtad person och utgöras efter samma grund som nämnda utskylder; men Rikets Ständer hafva icke förordat den föreslagna grunden såsom allmängiltig. En föregående talare har uppläst den del af skrifvelsen, som innehåller Rikets Ständers beslut i frågan, och jag vill derföre ej ånyo trötta Kammaren med en förnyad uppläsning af samma beslut, utan tillåter mig endast hänvisa till de ordalag, Rikets Ständer begagnat, samt till de undantag från och de modifikationer af den uppställda regeln, hvilka de ansett böra medgifvas, men som af Kongl. Maj:t lemnats å sido. Allt detta utmärker noggsamt huru föga öfvertygade Rikets Ständer varit om den allmänna giltigheten och rättvisan af den nya föreslagna grunden för utgörande af väghållningsbesväret. I sanning! den, som är lifligt förvissad om lämpligheten och billigheten af en ny skattegrund, uttrycker sig icke i så sväfvande och vacklande ordalag, medgifver icke så många modifikationer och undantag, som Rikets Ständer i åberopade skrifvelse. Om någonsin, så är försigtighet af nöden, då det gäller att ändra grunderna för beskattningen. Alla lärare i finansvetenskapen framhålla den till ett ordspråk öfvergångna sanningen: "*gammal skatt, god skatt*". Detta är icke så att förstå, som skulle en gammal skatt, ehuru rättvisa och billighet påkallade ändring deri, dock böra bibehållas; utan så, att en gammal skatt, huru orättvis och obillig den än från början må hafva varit, likväl under tidernas lopp så utjemnat sig och ingått i alla ekonomiska förhållanden och beräkningar, att den utgöres och bäres med större lätthet, än en ny skatt, hvars verkningar icke kunna på förhand öfverskådas och beräknas. Så se vi inom den fysiska världen dem, hvilka äro vane vid ett visst slag af bördor, bära dessa med ojemförligt större lätthet, än dem, för hvilka dylika bördor äro nya och som först genom en längre tids öfning och vana kunna förväfva sig förmågan att uthärda samma bördor.

I strid med Lag-Utskottets åsigt, att frågan kräfvat ytterligare utredning, har en af motsidans talare förmenat, att all den utredning, som tarivas, redan kommit frågan till del *först* hos Rikets Ständer vid 1865—1866 årens riksdag, *derefter* i Kammarkollegium och nu *slutligen* i Lag-Utskottet. Den utredning, som Rikets Ständer åstadkommo, är att anse såsom ingen; ty hade någon verklig utredning blifvit vunnit, så hade Rikets Ständer i fråga om tillämpningen af den nya föreslagna grunden för utgörande af väghållningsskyldigheten i allmänhet icke uttalat sig så tvek-

samt och obestämdt, som jag förut påpekat. De upplysningar Kammarkollegium i sitt underdåniga utlåtande meddelat tala i sanning icke för bifall, snarare för afslag å Kongl. Maj:ts Proposition, hvilket äfven kan sägas vara förhållandet med den utredning, Lag-Utskottet förmått åstadkomma. Man har icke otydligt låtit forstå, det Lag-Utskottet med sitt förslag om ytterligare utredning åsyftar att undanskjuta frågans lösning till en obestämd framtid. Jag kan med rent medvetande fritaga Lag-Utskottet från en sådan afsigt, desto heldre som allvarliga bemödanden inom Utskottet gjorts att utjemna en sådan ny grund för utgörande af snöskottningen, som kunde bereda de nuvarande snöskottningsskyldige den lindring och lättnad i bördan, hvaraf den göres behof, utan att oskäligt betunga dem, hvilka förut icke deltagit, men nu borde deltaga i utgörandet af ifrågavarande onus. Men alla Lag-Utskottets bemödanden för åsyftade ändamålet hafva misslyckats dels till följd af den knappt tillmätta tiden, dels ock till följd af saknaden af erforderliga materialier för anställande af beräkningar, huru de nya fördelingsgrunder, hvarom fråga blifvit väckt, skulle slå ut i verkligheten. Vid sådant förhållande och då, enligt hvad det vid den nådiga Propositionen fogade Statsrådsprotoll gifver vid handen, Kongl. Maj:ts nådiga afsigt är att inhemta länsstyrelsernas och landstingens yttranden rörande den ifrågasatta förändringen af brobyggnadsskyldigheten och färjhållningen i ändamål att åstadkomma en jemnare och billigare fördelning deraf, kunde intet vara naturligare och lämpligare, än att, på sätt Lag-Utskottet ock gjort, föreslå, att de utlåtanden, Kongl. Maj:t vore betänkt på att infordra, måtte få omfatta jemväl vinterväghållningen. Lag-Utskottet kunde icke föreställa sig, att de bördan deraf vore för de nuvarande väghållningsskyldige så tung, att de icke förmådde uthärda dermed ännu ett eller annat år, som den föreslagna ytterligare utredningen komme att medtaga. Att lemna förhållandet i oförändradt skick under nämnda tid föreföll Lag-Utskottet vida mindre betänkligt, än att tillstyrka obetingadt bifall till den af Kongl. Maj:t föreslagna nya fördelingsgrunden, hvars verkningar antagligen blefve i hög grad betungande för åtskillige af de tillämnade nya deltagarne i vinterväghållningen, och som derföre möjligen, om den blefve lagstadgad, komme att inom kort tid förändras, så vida icke alltför skriande orättvisor skulle förbises. Den sednare lagstiftningen erbjuder oss ett afskräckande exempel på vådan af att stadga nya skattegrunder utan att på förhand göra sig klart reda för huru efter desamma skattens fördelning kommer att slå ut. Knappast torde jag behöfva nämna, att jag härvid afser hvad i § 58 af Kongl. Förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 Mars 1862 stadgades rörande grunden för utgörande af kommunalutskylderna. Säkert minnas alla Kammarens ledamöter, hurusom, när åberopade författning skulle tillämpas och verkningarne af den orättvisa skattegrunden blefvo åskådliga, ett förtviflans skrik upphäfdes af dem, hvilka nästan ensamme fingo vidkännas kommunens alla bördor, och genljöd öfver hela landet med den styrka, att den nödvändigblifna förändringen skedde redan den 15 September 1863 genom utfärdande af Kongl. Kungörelsen af samma dag. En så hastigt inträdande ändring af en kort förut uttärdd lag ingifver icke hög tanke om lagstiftarnes förutseende och vishet. Låtom oss taga oss till vara för att nu åter begå ett dylikt misstag!

Den ytterligare utredning, Lag-Utskottet tillstyrkt, bereder äfven ett välbehöfligt rådrom att taga kännedom om våra grannländers lagstiftningar i ämnet och tillse, om icke desamma möjligen innehålla åtskilligt för oss efterföljansvärdt och lärorikt. Hvad särskildt angår Danmark, har jag mig bekant, att de der rörande ifrågavarande ämne gällande rättsnormer egt bestånd allt ifrån den 20 December 1799, således i nära 70 år, utan att hafva framkallat någon allmännare klagan och utan att hafva undergått andra förändringar än de snärre modifikationer, hvilka åvägabragtes genom lagen om snökastningsarbetet den 30 December 1858. En af mina motståndare, min länskamrat, har förklarad snökottningsskyldigheten böra uppfattas, icke såsom ett ordinarie onus, utan såsom en tidtals återkommande kamp mot en naturkraft, hvilken kamp påkallade allas deltagande. Mot denna uppfattning har jag så mycket mindre att invända, som den är min egen och äfven synes hafva gjort sig gällande i den danska lagstiftningen, af hvilken vi, enligt mitt förmenande hafva något att lära för en lycklig lösning af förevarande fråga. Genom reglementet af den 20 December 1799 angående vägarne hållande vid like i Danmark om vintern, isynnerhet när stark snö faller och snöyra inträffar, stadgades, att snökastningen icke kan räknas till det vanliga vägarbetet, utan är en skyldighet, som till det allmännas och gemensam nytta åligger en hvar "Gaard- og Huisbeboer", d. v. s. hemmans- och torpinnehafvare, som gränsar till vägen på ett afstånd af längst en half mil i rak linie från vägen, utan åtskilnad af jurisdiktion och län samt utan hänseende till den repartition, enligt hvilken vägen eljest är indelad till ständigt underhåll. Emellan de till hvarje väg anslagne snökottningsskyldige fördelas densamma socknevis efter behöriga märken så, att hvarje snökottningsskyldig proportionaliter får sig sitt vägstycke tillmätt. I utomordentliga fall, som påkalla flera arbetare och hastig hjälp, skola också de mera aflägsset boende, dock ej på längre än en mils afstånd, komma till hjälp. Enligt åberopade reglemente skulle arbetsindelning ske efter hela och halfva "Gaarde"; men detta stadgande blef genom lagen den 30 December 1858 angående några närmare bestämmelser med hänseende till snökastningsarbetet förändradt sålunda, att arbetets fördelning på landet borde ske utan afseende på skilnaden emellan hela och halfva "Gaarde", efter ett af "Amtsraadet", d. v. s. länets kommunalstyrelse, för större eller mindre kretsar af "amtsrådsdistriktet" efter förutgående konferens med socknarnes kommunalstyrelser, de så kallade "Sogneforstanderskaberne", författadt regulativ, hvarvid "Hartkornets", eller hemmantalets storlek, brandförsäkringsvärdet å byggnader, så vidt för desamma utgjordes särskild byggnadsskatt eller så kallad "Bygningsafgift", och den "Bedrift", d. v. s. rörelse som utöfvades i byggnaderna, så väl som "Folkeholdet", d. v. s. antalet folk som på stället underhölles, borde läggas till grund för fördelningen. Vidare är hvarje sockneföreståndareskap befogadt att vid affattandet af omförmälde regulativ till snökottning anvisa alla eller en del af de tre dagsverken, hvilka husmän utan jord och inhysseshjon äro pligtige att årligen hvar för sig utgöra till den kommun, hvarinom de äro bosatte, Finnes den arbetskraft, hvaröfver man till följd af regulativets bestämmelse kan förfoga, icke vara tillräcklig för att hålla de allmänna vägarne inom distriktet farbara under snövintrar, kunna husmän och inhysseshjon upp-

bådas att ytterligare deltaga i snökastningsarbetet, emot det att de därför erhålla nöjaktig godtgörelse af minst 50 öre om dagen, hvilken godtgörelse erlägges af kommunen, så vidt den icke, hvad angår kostnaderna, kommer att utgå af allmänna medel. Jag vill nu icke vidlyftigare ingå uti detaljerna af den danska lagstiftningen rörande snökastning; men kan icke underlåta att här uttala min öfvertygelse, att den innehåller åtskilligt, som vi kunde vid nu ifrågasatt ny lagstiftning i ämnet tillgodogöra oss. Genom hörsagor har jag mig bekant, huru svårt de nuvarande snöskottningsskyldige ofta hafva att emot rimlig lega anskaffa tillräcklig arbetskraft för att fullgöra sin skyldighet; enär arbetsfolk, som bo vid vägen, af de egentligen snöskottningsskyldige för deltagande i arbetet kräfva en lega, som ofta öfverstiger det billiga och rimliga. Vid sådant förhållande och då man utgår från en sådan uppfattning af snöskottningen, som ofvan är nämnd, eller att den utgör en tidtals återkommande kamp mot naturkraften, torde det icke kunna anses innebära en kränkning af rättvisans grundsatser, om man i vårt land genom lag tillförpligtade äfven sådane arbetare, hvilka icke eljest äro till deltagande i kommunalutskylder förpligtade, att emot nöjaktig lega jemväl deltaga i snöskottningen, helst de ofta vid starkt snöfall blifva förhindrade att framkomma till de ställen, der de vanligen förrätta arbete åt andra.

Enligt den Kongl. Propositionen skulle snöskottningsskyldigheten utsträckas till alla slags fastigheter, således både till afsöndrade lägenheter utan mantal och till frälsesäterierna i Skåne, Halland, Blekinge och Bohus län. Frågan företer alltså tvänne sidor af stor vikt, från rättens synpunkt betraktade. Hvad först angår från hemman afsöndrade lägenheter, bjuder Kongl. Förordningen om hemmansklyfning och jordafsöndring, att den afgäld, som skall läggas å dylik lägenhet, ej må vara mindre, än att den motsvarar hvad af hela hemmanets räntor och öfriga allmänna utskylder vid jemförelse af egornas storlek och beskaffenhet å den afsöndrade lägenheten belöper. Det lärer således icke kunna ifrågakomma att låta innehafvare af afsöndrade lägenheter deltaga i kostnader för utgörande af snöskottning; utan måste stamhemmanens egare eller innehafvare ansvara för och vidkännas berörda kostnader jemväl till de delar, som belöpa på de afsöndrade lägenheterna. Beträffande frälsesäterierna i nyss uppräknade fyra provinser, så grundar sig deras frihet från deltagande i väghållningen i allmänhet på uttrycklig försäkran i Malmö Recess; och denna frihet har ytterligare blifvit bekräftad genom § 8 i adliga privilegierna den 16 Oktober 1723 och 7 punkten i Kongl. Resolutionen på adelns besvär den 8 Januari 1735. Mig förekommer det ytterst tveivelaktigt, huruvida den sålunda medgifna friheten från väghållning i allmänhet, således äfven från snöskottning, rättsenligt må kunna förringas derigenom, att grunden för utgörande af snöskottningen förändras och samma besvär förvandlas till ett mera allmänt, och åläggas alla till deltagande i kommunalutskylder förpligtade. I främmande länder har man åtminstone respekterat dylika realprivilegier, i det man till innehafvare af privilegierad jord, hvarå bördor, hvarifrån den förut varit befriad, blifvit lagda, utgifvit ersättning därför medelst aflösning, på sätt sednast egt rum i Danmark enligt 1851 års aflösningsslag.

Vidare

Vidare kan jag icke undgå att påpeka, hurusom det Kongl. lagförslaget står i uppenbar strid med det oförändradt bibehållna stadgandet i 1790 års Förordning, att endast egare och innehafvare af den i mantal satta jorden skola bilda de så kallade ploglagen, åt hvilka utgörande af snöskottningen in natura fortfarande blifver uppdraget. Då nemligen, enligt lagförslaget, snöskottningsskyldigheten framdeles bör bekostas, icke, såsom hittills, endast af hemmansegare, utan af alla till deltagande i kommunalutskylder förpligtade personer, hade det varit följdrigtigt att låta ploglagen bildas af alla sådana personer, hvilka bo så nära vägen, att de kunna in natura utgöra sin skyldighet. Betraktar man det såsom en tunga att vara indelad på ploglag, så kan jag ej inse, hvarföre endast sådana snöskottningsskyldige, som ega eller innehafva hemman, skola vidkännas samma tunga. Är det åter en fördel att kunna in natura utgöra sin snöskottningsskyldighet tillsammans med öfrige delegare i ploglag; så läser det böra anses såsom obilligt, att de snöskottningsskyldige, hvilka icke ega eller innehafva hemman, ej få blifva indelade på ploglag och dymedelst komma i åtnjutande af samma fördel som hemmansegare och innehafvare, att utgöra arbetet in natura och sålunda undgå penningbidrag. Ville man adoptera uppfattningen af snöskottning såsom strid mot en naturkraft; så erbjuder gällande lag i stadganden angående skogseld en naturlig analogi. Enligt 15 Kap. 4 § Byggningsbalken skola, då skogseld uppkommer, grannar och socknemän skynda sig dit att släcka, en man af hvart matlag, så ock hvarje ryttare, soldat och båtsman.

En talare från Gotland har anmärkt, att, då, enligt de af Lag-Utskottet företagna beräkningar och utredningar, så stora andelar af kostnaden för vinterväghållningen, som de vid Lag-Utskottets Utlåtande fogade tvänne tabeller utvisa, skulle, om lagförslaget antages, komma att drabba hittills icke snöskottningsskyldige, så ådagalade sådant, huru tungt bördan för närvarande tryckte de nuvarande snöskottningsskyldige och huru behöfvig en lindring deri vore. För min del kan jag icke finna denna slutledning logiskt riktig. Det utaf Lag-Utskottet åberopade och utredda förhållandet bevisar endast, att den af Kongl. Maj:t föreslagna fördelningsgrund å uppgifna orter länder till någras oskäligen betungande, ingalunda att bördan i och för sig sjelf är oskäligen stor. Äfven den minsta utskyld kan genom en obillig och olämplig delningsgrund för en eller annan af de dertill förpligtade blifva oskäligen betungande.

Jag vågar försäkra, att de betänkligheter, Lag-Utskottet framställt mot bifall till Kongl. Maj:ts Proposition icke utgöra hvad man så gerna kallar "*de obotfärdigas förhinder*", utan att Utskottets alla ledamöter lifligt och varmt intresserat sig för en billig utjemning och fördelning af ifrågavarande onus; men det har synts Utskottets pluralitet rådligast att begära och afvakta en ytterligare utredning af den invecklade och svår-lösta frågan, på det man icke måtte fastställa en delningsgrund, som ensidigt betungade de tillämnade nya deltagarne i vinterväghållningen och som snart komme att ändras.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra vågar jag yrka bifall till Lag-Utskottets Utlåtande.

Herr Jöns Pehrsson: Lag-Utskottet har i detta Betänkande, liksom många gånger förut, sökt genom ett uppskof skjuta undan en rättvis och billig sak.

Ett skäl, som emellertid kraftigt kan synas stödja Utskottet, har det helt och hållit förbisett, nemligen huruvida de, som bo i en aflägsen skogs-trakt, skola bidraga till vägunderhållet lika med dem som bo utmed de stora, mycket trafikerade vägarne. Detta skäl har framställt sig för mig, emedan det på mig kan tillämpas. Men jag vill ej derföre afslå den Kongl. Propositionen; ty ehuru jag genom dess antagande skulle drabbas af en icke obetydlig utgift, så vore min förlust ändå ojemförligt mycket större, om vägen icke hålles öppen och farbar, emedan mina verk och inrättningar derigenom afstängdes från sina afsättningsorter.

Jag är verkligen glad, att Regeringen dock någon gång velat lyssna till de billiga fordringar, som folket har i afseende på utjemnandet af de nuvarande onera; och jag skulle anse det vara denna Kammare föga värdig att vara konservativare än Regeringen.

Jag yrkar afslag å Betänkandet och bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Åke Andersson: Jag vill inskränka mig att helt och hållet instämna med dem, som yrkat bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Friherre Gripenstedt: Det vore för oss egendomsegare på landet tvifvelsutän särdeles angenämt att erhålla något biträde vid utgörandet af ett onus, som nu kännes synnerligen tungt; men det är ock å andra sidan nödvändigt att i sådana fall som detta, då det gäller att lägga bördor på andra och lätta sig sjelf, med den yttersta sorgfällighet, tillse, att fullkomlig rättvisa skipas. Nu tyckes det mig, som om äfven de, hvilka varmast förordat bifall till den Kongl. Propositionen, icke kunnat helt och hållet förneka, att en viss ojemnhet och obillighet deri kunde ligga. Jag drager häraf den slutsats, att frågan ännu icke vunnit den fullständiga utredning som erfordras, på det att intet välförvärfvadt anspråk må varda förbisett; och då man betänker, att man står inför en viktig princip, som, i fall den här antages, otvifvelaktigt kommer att äfven vidare tillämpas och således vid begynnelsen af ett nytt system, förefaller sådant ganska förklarligt.

Jag anser det, som sagdt, synnerligen viktigt, att man i detta ämne tillvägagår med den yttersta försigtighet och med en grannlagenhet, förestafvad af omsorgen om eget anseende, och då jag derföre anser Lag-Utskottet hafva särdeles välbeträckt velat underkasta ämnet vidare utredning, röstar jag för bifall till Betänkandet.

Herr Medin: Jag erkänner, att motiven för Utskottets förslag äro väl afpassade efter slutet, men om de äro afpassade efter verkliga förhållanden, torde blifva en annan fråga. Det skulle minst sagdt varit lika lätt att finna motiv för ett bifall till Kongl. Maj:ts Proposition. En talare har visserligen sagt, att något missnöje med det nuvarande förhållandet icke på ett 80-tal af år försports. Jag vet ej hvarifrån han hemtat detta påstående, ty sannt är att ett sådant missnöje gifvit sig

till känna snart sagdt hvartenda år. Och det skall ej kunna nekas, att det system är tryckande och orättvist, som tvingar en del af allmogen att vissa tider på året snart sagdt oupphörligt ligga på landsvägarne, sysselsatt med skottning och plogning, under det andra blott draga fördel af detta arbete. Kommer dertill det bötesansvar, som drabbar den väghållningsskyldige, derest vägarne ej äro farbara, ett ansvar som till följd af kronobetjeningens oförstånd eller kitslighet ofta kan drabba oskyldigt nog. Det händer nemligen, att till följd af ett ovanligt starkt snöfall det blir lättare att bana en sidoväg än den allmänna vägen; och vägfärande hafva sin uträkning vid att begagna denna sidoväg, intilldess landsvägen hinner göras farbar. Emellertid känner jag, hurusom vid ett sådant tillfälle en länsman körde ned på landsvägen, till dess hans släda väl fastnat i snön, derpå uppbudade de väghållningsskyldige och tvang dem att genast skaffa undan snön, oakadt han egt tillfälle att genom begagnande af den banade sidovägen komma lika fort fram. Och icke nog härmed: de väghållningsskyldige blefvo stämde för underlåten snöskottning och samtliga äfven bötfällda.

Då Andra Kammaren vid sista riksdagen ingick till Kongl. Maj:t med begäran om hans åtgärd i detta ämne, och Kongl. Maj:t genom den nu afgifna Propositionen visat sig vilja tillmötesgå Kammarens önskan, så frågas slutligen, om det skulle vara Kammaren värdigt att nu afslå Propositionen. Skall man sålunda påkalla Proposition efter Proposition, blir slutliga resultatet intet. Det förundrar mig, att ingen af Konungens rådgifvare är tillstädes för att försvara förslaget; men detta kan dock icke hindra mig och likatänkande att rösta för bifall till detsamma.

Herr vice Talmannen Mannerskantz: Ingen kan vara lifvigare öfvertygad än jag om rättvisan deraf, att vägunderhållningsskyldigheten fördelas äfven på andra samhällsklasser än de jordbrukande. Jag har äfven många gånger såväl offentligen som enskildt ifrat för denna sak; men då man vill företaga en så genomgripande förändring som den, hvartill den nu ifrågavarande är en början, måste man tillse, att man verkligen gör full rättvisa åt alla, hvilket man alltid måste hafva till ögonmärke, om man vill uträtta något varaktigt godt och nyttigt. Enligt min tanke bör detta förslag icke ensidigt lösryckas ur sitt sammanhang med den stora frågan om väghållningens framtida ordnande i dess helhet. Jag har visserligen funnit både mig sjelf och andra skattskyldige blifva alltför hårdt betungade genom den tillökning, som under sednare tider uppkommit i såväl denna som åtskilliga andra bördor, hvilka äro af den beskafhet att tillväxa i mån af samhällsutvecklingens fortgång; och det är just i denna tillväxt, som det är i hög grad obilligt att icke också andra samhällsklasser eller näringar lika med jordbruket skola deltaga; men skall nu först vintervägarne underhåll och sedan i konsekvens dermed äfven den öfriga väghållningen — utan att vid jorden fortfarande särskildt fästes åtminstone en större del af den tunga, som denna hittills ensam deraf haft — fördelas och för framtiden utgöras efter fyrktal af samtliga medlemmar af en större eller mindre kommun, då flyttar obilligheten öfver på den andra sidan, och af alla bördor skulle ingen i högre grad än denna drabba löntagaren på landet, som den förutan under ständigt ökade kom-

munalutskylder dock har svårt nog att draga sig fram, och det torde derföre vara fullt skäl, att, såsom Utskottet föreslagit, låta undersöka huru tillämpningen af Regeringens förslag skulle komma att utfalla inom olika kommuner. Derjemte bör man erinra sig, att det nu är fråga om icke blott att för utjemnande af olikheten emellan olika klasser låta vinterväghållningen bekostas af kommunernas samtliga röstberättigade medlemmar, utan ock att fördela bördan inom häradet eller socknarne efter en alldeles ny grund, nemligen efter bevillingstaxeringen i stället för efter hemmantalet; men att på detta sätt någon verklig rättvisa skulle uppkomma betviflar jag, emedan, då bidragen skola utgå efter bevillingstaxeringen, denna i olika socknar inom samma härad ofta företer den största skiljaktighet, ithy att taxeringen blifvit verkställd, icke af en enda Bevillningsberedning för hela häradet, utan af flera sådana, som på olika sätt tillämpat Bevillningsförordningens långt ifrån tydliga och bestämda föreskrifter, till följd hvaraf nya olikheter emellan de väghållningsskyldige komma att uppstå, som åtminstone blifva lika tryckande som de nuvarande.

Jag vill ingalunda härmed undanskjuta frågan, och har intet intresse deraf, tvärtom skulle antagandet af förslaget för mig personligen innebära en betydlig vinst. Men jag tror billigheten bjuda, att frågan vinner ytterligare utredning; och då jag upprigtigt önskar en lösning i den syftning, att väghållningen skall upphöra att trycka ensamt jorden, vill jag, att den skall ske på fördelaktigaste sätt och med minsta möjliga kostnad för dem, hvilka man pålägger den nya förut för dem okända bördan. I afseende härå vill jag hafva nämnt, att jag anser tillfälle böra öppnas äfven på detta område för konkurrensen, så att vägunderhållet utbjudes åt den minstbjudande, och icke såsom nu tillfälle lemnas för åtskillige jordegare att bestämma hvilken ersättning som helst för vinterväghållningen, hvarigenom tungan deraf kanske göres än mera tryckande för de nya deltagarne deri, än den rätteligen behöfde blifva. Sådana omständigheter böra tagas i betraktande, om man vill komma till en rättvis fördelning för framtiden af detta onus.

Herr Bergström: En ärad talare från Kronobergs län har nyss begått ett misstag, som jag anhåller att få rätta. Jag har nemligen icke, såsom denne talare förmenar, sagt, att man på de sednaste 70—80 åren icke här i Sverige försport någon klagan öfver vägunderhållningsbördan, utan jag yttrade, att i Danmark, hvars lagstiftning i förevarande afseende jag vågade anbefalla till efterföljd härstädes, under de 70 år den varit gällande, något missnöje dermed icke uppnått. Har någon fattat mitt yttrande annorledes, har han liksom den aktade ledamoten tagit miste. Det har äfven blifvit sagt, att man ville undandraga verk och inrättningar från deltagande i vägunderhållet. Äfven detta är origtigt, för så vidt den af mig yttrade mening dermed åsyftas. Äfven i Danmark få verk och inrättningar underkasta sig ifrågavarande skyldighet, ehuru man der särskildt fäster sig vid det s. k. Folkehållet.

Hvad slutligen blifvit taladt om intressen, som af detta förslag skulle beröras, eger åtminstone ej på mig någon tillämplighet, ty ehuru gerna man än skulle vilja lägga denna börda på städerna, lär det icke lyckas. Jag står således alldeles intresselös; men rättvisa och billighet hafva bestämt mitt votum.

Herr Friherre Alströmer: Då en talare fäst at uppmärksamheten derpå, att ingen ledamot af Stats-Rådet vore tillstädes, anser jag mig böra meddela, hvad jag tillfälligtvis har mig bekant, att nemligen Kongl. Maj:t i dag håller Stats-Råd.

Hvad angår sjelfva saken, kan jag ej dela den åsigt, att vinterväghållningen ej kan vara skiljd från väghållningsbesväret i öfrigt. Jag anser, att denna förstnämnda bör tillkomma hvar och en, såsom man t. ex. till hämmande af en skogseld uppådar hela befolkningen. Om man fäster tillbörlig vikt vid denna vinterväghållningens särskilda karakter och undviker dess sammanblandande med allmänna väghållningen, så skola ock, enligt min tanke, större delen af de anmärkningar man rigtat emot den Kongl. Propositionen förfalla.

Då frågan en gång i hela sin utsträckning förekommer, blir det måhända nödvändigt att antaga andra grunder för vägenderhållet i allmänhet; men för det närvarande är det blott fråga om att så fort sig göra låter få afhjelpat ett af dess påtagligaste missförhållanden.

Jag tror derföre, att Lag-Utskottet bort hafva skäl att antaga Kongl. Maj:ts Proposition, till hvilken jag för min del anhåller om bifall.

Herr Vougt: Jag tror visserligen, att man med rätta kan fordra fördelning mellan alla samhällsklasser utaf en del hittills endast på jordbruket hvilande onera, och deribland äfven det, hvarom nu är fråga; men jag vågar ej hoppas, att man med ett penndrag skall lyckas genomföra dylika genomgripande förändringar. Det gifves nemligen åtskilliga, ej tillräckligt uppmärksammade förhållanden, som, säge hvad man vill, härtör lägga hinder i vägen. Jag frågar t. ex., om man vill anse med rätt och billighet förenligt, att öboar i skärgårdar och större insjöar skola efter fyrktal, i likhet med fastlandsbefolkningen, deltaga i underhållet af vintervägar, som uteslutande trafikeras af den sistnämnda; — eller att skeppsrederier, hvilka skola beskattas, der de hafva sitt hufvudsäte, belastas med en dylik väghållningsskyldighet på den orten i förhållande till inkomsten af en rörelse, som oftast bedrifves långt derifrån och för hvars idkande intet behof af vintervägar kan förefinnas? Då man vill förändra nu gällande bestämmelser, är det efter min uppfattning särdeles angeläget att tillse, det inga orättvisor i nu antydda eller andra hänseenden uppkomma. Jag anser derjemte den Kongl. Propositionen förete en brist deruti, att grunder för städernas vinterväghållningsskyldighet icke på samma gång blifvit närmare bestämda, hvilket synes mig hafva varit af behovet högeligen påkalladt, då tvister derom ofta uppstått emellan de särskilda klasserna af städernas inneånare, och fullgörandet af detta onus i allmänhet medför ganska betydliga kostnader åtminstone för de mindre städerna, af hvilka några hafva ända till två mil landsväg att underhålla. Jag kan vid sådant förevetande icke annat finna, än att förevarande ärende ännu tarfvat utredning, hvarföre jag yrkar bifall till Betänkandet, öfvertygad att det syftemål man vill ernå skall sålunda lätt nog vinnas; likasom jag för min del tror, att Lag-Utskottet alldeles icke, på sätt en föregående talare velat förutsätta, haft för afsigt att undanskjuta frågans lösning.

Herr Jöns Olsson i Nordanå: För min del anser jag rättvisan fordra, att hvar och en som brukar landsvägarne också bidrager till deras underhåll; och yrkar jag dertöre afslag å Betänkandet och bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen framställde proposition på de yrkanden, som under öfverläggningen blifvit gjorda, nemligen dels på bifall till Utskottets ifrågavarande hemställan och dels på afslag derå jemte bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet afgifna nådiga Proposition. Dessa propositioner besvarades med ja och nej, hvarjemte votering äskades. Med anledning häraf anslogs följande nu uppsatta och godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Lag-Utskottet hemställt å 10:de sidan af dess Utlåtande N:o 40,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammarern, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit Kongl. Maj:ts nådiga Proposition i ämnet.

Omröstningen utföll med 64 ja och 73 nej; och hade Kammarern alltså, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit Kongl. Maj:ts i ämnet aflåtna nådiga Proposition.

Utskottets sednare hemställan (sid. 11).

Bifölls.

§ 6.

Föredrogs ånyo och bifölls Lag-Utskottets Utlåtande N:o 41, i anledning af väckt motion om ändring af 8 Kap. 2 § Kyrkolagen.

§ 7.

Föredrogs och godkändes Riksdagens Kanslis förslag till paragraf i Riksdagsbeslutet, N:o 11, angående tullbevillningen.

§ 8.

Anmäldes och bordlades inkomna ärenden:

Stats-Utskottets Memorial:

N:o 99, med förslag till de stadganden angående Riksgäldskontorets skulder och fordringar, som böra införas i det nya reglementet för detta verk,

N:o 100, med förslag till stadganden i Riksgäldskontorets reglemente, angående de vid föregående riksdagar beviljade, men ännu icke utbetalda statsbidrag, samt

N:o 105, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Stats-Utskottets Utlåtande N:o 91 öfver Kongl. Maj:ts nådiga Proposition med förslag till utgiftsstater vid Statens jernvägstrafik för år 1869.

Och beslöt Kammaren, att Stats-Utskottets nu sednast omförmälda Memorial N:o 105 skulle till vidare behandling förekomma näst efter den gemensamma votering, som blifvit utsatt att företagas vid början af morgondagens sammanträde.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades Herr *A. von Proschwitz* under 8 dagar från den 11 i denna månad.

Sammanträdet afslutades kl. 2 e. m.

In fidem
H. Husberg.

Lördagen den 9 Maj.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Upplästes för justering och godkändes det vid Kammarens sammanträde den 2 innevarande månad hållna protokoll äfvensom protokollsutdrag rörande de beslut, hvilka förliden gårdag af Kammaren fattats.

§ 2.

Sedan Riksdagens båda Kamrar, vid beräkningen af inkomsten utaf tullmedlen, stadnat i olika beslut, mellan hvilka alltså, jemlikt 65 § Riksdagsordningen, komme att skiljas genom gemensam omröstning; så blef nu, efter derom genom anslag förut meddeladt tillkännagifvande, sådan omröstning anställd öfver följande, af Bevillnings-Utskottet i dess Memorial N:o 20 föreslagna och af Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller Bevillnings-Utskottets, af Andra Kammaren gillade förslag, att inkomsten af tullmedlen må upptagas till 13,500,000 riksdaler,
röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;